

ПЛАТФОРМА 1

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РЕАЛІЗАЦІЮ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 336.14

Павлюк К. В., д. е. н., професор,
Бартош С. В., аспірант
ДННУ «Академія фінансового управління»

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА МІСЦЕВІ ФІНАНСИ: НАСЛІДКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Події у світовій економіці, спричинені глобальною пандемією коронавірусу, стали найбільшим струсом після кризи 2008–2009 рр. Висловлюються побоювання, що пандемія COVID-19 матиме такі самі наслідки. Виник надзвичайний тиск на служби охорони здоров'я, послуги яких часто надаються на місцевому та регіональному рівнях управління. Зміни, що ухвалюються урядами, як правило, передбачають централізацію та децентралізацію певних видів діяльності, пов'язаних з охороною здоров'я, а також створення нових механізмів координації та фінансування. Модернізовані механізми горизонтальної координації також використовують більш децентралізовані підходи [1].

Важливим аспектом державної політики в таких умовах є формування збалансованих взаємовідносин державного і місцевих бюджетів. Відомі українські науковці зазначають, що пандемія COVID-19 стала причиною докорінних трансформацій у всіх сферах життя. На державному й місцевих рівнях було розроблено механізм антикризових дій, спрямованих на подолання пандемії та її наслідків. Водночас висловлюються доволі песимістичні погляди щодо того, як вплине подібна ситуація на місцеві бюджети, адже економічні важелі здебільшого було децентралізовано й саме ці бюджети зазнали істотного впливу карантинних заходів [2].

Прогнозувалось, що внесені протягом 2020 р. до бюджетного та податкового законодавства зміни [3;4] призведуть до значних втрат місцевих бюджетів та їх розбалансування. За попередніми розрахунками, сума втрат місцевих бюджетів за зазначеними податками мала становити мінімум 6,3 млрд грн. Передбачалося, що з урахуванням запроваджених заходів із метою протидії COVID-19 втрати місцевих бюджетів могли досягти 15,6 млрд грн, або 5,3 % річних надходжень їх загального фонду (без офіційних трансфертів) [5].

Водночас підготовлений експертною спільнотою за підтримки структур ЄС звіт вказує на те, що, попри негативні прогнози й невизначені

перспективи, ситуація з місцевими фінансами не є критичною, а характеризується, скоріше, суперечливими тенденціями. Так із місцевих бюджетів на заходи, безпосередньо пов'язані з пандемією коронавірусу, було витрачено 10,3 млрд грн, або 2,1% їх обсягу видатків. Місцеві ради майже не приймали окремих (спеціальних) цільових програм, спрямованих на фінансування заходів, пов'язаних із протидією поширенню COVID-19. Такі видатки (зокрема, придбання засобів захисту та дезінфікуючих засобів, медикаментів тощо) переважно здійснювалося за рахунок коштів на виконання відповідних бюджетних чи цільових програм. Разом із тим порівняно з 2019 р. надходження до загального фонду місцевих бюджетів зросли на 5,4 %, у тому числі надходження ПДФО – на 7,4 %. Їх зростання зумовлювалося збільшенням середньорічної мінімальної заробітної плати у 2020 р. і середньомісячної заробітної плати, що певною мірою компенсувало втрати від зниження кількості зайнятого населення. Загалом рівень зростання надходжень за 2020 рік (5,4 %) майже дорівнював рівню інфляції (5,0 %) [6].

Попри високі втрати власних доходів загального фонду місцевих бюджетів у 2020 р. внаслідок пандемії (28,3 млрд грн, в тому числі: за бюджетами ОТГ – 5,4 млрд грн; за обласними бюджетами – 3,8 млрд грн, за бюджетами міст обласного значення – 9,8 млрд грн, за бюджетами районів – 4,1 млрд грн), які майже удвічі перевищили прогнози [5], варто зазначити, що плани доходів місцевих бюджетів було виконано на 105,3 %, власні доходи загального фонду – на 99,0 % [6].

Викладене свідчить про те, що місцеві фінанси України витримали удар пандемії, хоч і зазнали великих втрат. Отже, збалансування їх відносин із державним бюджетом потребує вдосконалення, зокрема шляхом оптимізації нормативно-правової бази, з урахуванням наслідків прийнятих у 2020 р. законодавчих актів. Крім того, на нашу думку, у теперішніх обставинах як важливі завдання бюджетної політики щодо місцевих фінансів можна розглядати зміцнення дохідної бази бюджетів місцевого самоврядування шляхом збереження стабільних джерел їх наповнення та поглиблення диверсифікації таких джерел, здійснення видатків на поліпшення соціально-економічної інфраструктури громад.

Література

1. Biase P., Dougherty S. Federalism and public health decentralisation in the time of COVID-19. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*. 2021. No. 33. DOI: <https://doi.org/10.1787/b78ec8bb-en>

2. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Коронавірус проти децентралізації: ризики та виклики розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах пандемії. *Проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 209–215. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-209-21>.

3. Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2020 рік” : закон України від 13.04.2020 № 553-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-IX>.

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : закон України від 13.05.2020 № 591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-20#Text>.

5. Бурда В. Є., Петряніч Л. В. Теоретичні аспекти бюджетної децентралізації як одного з механізмів формування ресурсної бази місцевого самоврядування. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 167–170. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.167>.

6. Венцель В., Пилипів В., Слободян Р. Вплив пандемії COVID-19 на місцеві фінанси. 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/716/ULEAD_COVID19_Report_ukr.pdf.

УДК 338.24

Воронкова Т.Є., к.е.н., професор
Київський національний університет
технологій та дизайну

ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Кризова ситуація в Україні, спричинена пандемією COVID-19, сприяла суттєвому падінню активності українського бізнесу. Вона супроводжувалася економічною нестабільністю умов господарювання, різким скороченням і навіть згортанням діяльності окремих підприємств та видів економічної діяльності, що призвело до падіння купівельної спроможності населення, вимивання оборотних коштів господарюючих суб'єктів, що не дозволило їм вчасно виконувати фінансові зобов'язання перед партнерами по бізнесу та клієнтами. Ускладнювали ситуацію вимоги переважної більшості дистриб'юторів щодо внесення попередньої оплати за товари для уникнення загрози зриву їх поставок [1].

Офіційна політика держави базувалась на впровадженні жорстких обмежень в діяльності бізнесу із слабкою системою компенсаторів (низька підтримка непрацюючих працівників і бізнесу шляхом ненадання їм дешевих кредитів). Це призвело до зменшення і втрати прибутковості в діяльності малих, середніх і навіть великих підприємств, які вимушено скорочували персонал і відправляли працівників у неоплачувані відпустки.

Загально світове падіння економіки внаслідок пандемії спровокувало суттєве обмеження на зарубіжних ринках попиту на значну кількість товарів та послуг, супроводжувалося зміною кон'юнктури зарубіжних ринків, що негативно позначилося на діяльності українських експортно-